

**Акча-кредит саясат жөнүндө отчет
(Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама).
2015-жылдын IV чейреги**

Мазмуну

Резюме (кыскача маалымат).....	2
1-глава. Тышкы чөйрө	3
1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүшү.....	3
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	5
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү.....	8
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	8
2.2. Тышкы сектор.....	11
3-глава. Акча-кредит саясаты	15
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	15
3.2. Финансы рыногунун инструменттери.....	16
3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы	18
4-глава. Инфляция динамикасы	20
4.1. Керектөө баа индекси	20
4.2. Болжолдоолорду фактылар менен салыштыруу	21
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо.....	22
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор	22
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	24

Резюме (кыскача маалымат)

2015-жылдын IV чейрегинде инфляция деңгээли бир сандык деңгээлде турган, ал Улуттук банктын жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылга карата экономикалык саясат жөнүндө билдирүүсүндө жана акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүк мезгилге каралган негизги багыттарында белгиленген көрсөткүчкө дал келген. 2015-жылдын декабрь айында инфляциянын жылдык мааниси өтүп жаткан жылдын башталышына карата 10,5 пайыздан төмөндөө менен 3,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Инфляция деңгээли 2015-жылдын IV чейрегинде 4,0 пайызды түзгөн. Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда орун алган алгылыктуу жагдай, өлкөгө импорттоолуучу буудай баасынын төмөндөшү, өлкө ичинде айыл чарба тармагындагы өндүрүштүн өсүшү жана мөмө-жемиш продукцияларына карата баанын төмөндөшү өлкөдө инфляциялык басымдын төмөндөшүнө өбөлгө түзгөн. Азык-түлүк эмес товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө (жылуулук жана электрэнергиясына тарифтердин жогорулашы, алкоголь ичимдиктеринин жана тамекинин кымбатташы, “кийим-кече жана бут кийим” товарлар категориясына баанын өсүшү) баанын өсүшү баанын жалпы деңгээлинин өсүшүнүн факторунан болгон.

2015-жылы өлкөнүн экономикалык өсүшү 3,5 пайызды түзгөн. Отчеттук чейрек ичинде Кыргыз Республикасынын экономикасынын өсүш арымынын басаңдашы байкалган, бул негизинен өнөр жай секторундагы терс арымдар менен келип чыккан, мында, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасында өндүрүш көлөмүнүн төмөндөшү олуттуу таасир эткен, өсүш айыл чарба продукциясынын көбөйүшү, кызмат көрсөтүүлөр жана курулуш секторлорундагы өсүш менен колдоого алынган. “Кумтөрдү” эске албаганда ИДӨнүн реалдуу өсүшү 4,5 пайызды түзгөн, бул 2014-жылдагы 5,0 пайызды түзгөн салыштыруу үчүн алынган көрсөткүчтөн төмөн.

Мамлекеттик бюджеттин 2015-жыл жыйынтыгы боюнча тартыштыгы ИДӨгө карата 6,3 млрд сомду же 1,5 пайызды түзгөн (2014-жылы тартыштык ИДӨгө карата 1,9 млрд сомду же 0,5 пайызда түптөлгөн). Кирешелер 2014-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 7,3 пайызга өскөн, ошол эле учурда мамлекеттик бюджеттин жалпы чыгашасы 10,1 пайызга көбөйгөн. Республикалык бюджеттин 2015-жыл үчүн киреше бөлүгүнүн аткарылышы 99,1 пайызды түзгөн, бул салыктык эмес кирешелерди 105,8 пайызга жыйноо боюнча пландын аткарылышы менен камсыздалган. Салыктык кирешелерди жыйноо планы 96,8 пайызга аткарылган. Бюджеттин чыгаша бөлүгүнүн каржыланышы 109,2 пайызды түзгөн.

2015-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 13,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн. Күндөлүк эсептин тартыштыгы ИДӨгө карата 8,7 пайызга чейин төмөндөп 225,0 млн АКШ долларын түзгөн, бул негизинен соода балансынын 50,0 пайыз деңгээлинде терс динамикасы менен шартталган.

Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө экономикалык өсүш арымынын басаңдашы улантылган. 2015-жылдын IV чейрегинде Кытай экономикасынын өсүшү 6,9 пайызда, ал эми Россияда 3,7 пайызга төмөндөө белгиленген. 2015-жылы Казакстан ИДӨсүнүн өсүшү 1,2 пайызды түзгөн.

Алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында, Улуттук банк валюта рыногунда операцияларды ишке ашырган. IV чейректе валюталык интервенциялар боюнча таза сатуу 124,2 млн АКШ доллар өлчөмүндө калыптанган, чейрек ичинде сомго карата АКШ долларынын курсу 10,3 пайызга өскөн.

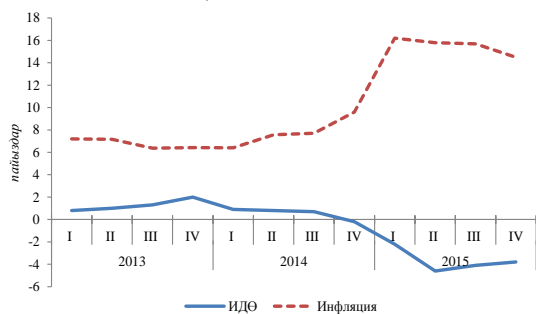
IV чейректе акча базасы 0,7 пайызга көбөйгөн, анын көбөйүүсүнө мамлекеттик финансы секторунун операциялары салым кошкон. Чет өлкө валютасында депозиттерди камтыган кеңири мааниде колдонулуучу M2X акча топтому отчеттук чейректе 143,1 млрд сомду түзүү менен 5,5 пайызга өскөн (жылдык мааниде өсүш 14,9 пайызды түзгөн).

1-глава. Тышкы чөйрө

1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүшү

Россия

График 1.1.3. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы (жылдык мааниде)

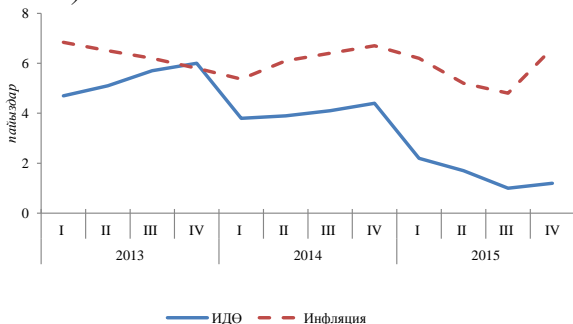
Булагы: Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлиги, «Блумберг» маалымат агенттиги

Мамлекеттик статистикасынын федералдык кызматынын алдын ала берген маалыматына ылайык, Россиянын ИДӨсү 2014-жылдагы 0,6 пайыздагы өсүштөн кийин 3,7 пайызга кыскарган.

2015-жылы инфляция өткөн жылдагы 7,8 пайызга каршы орточо 15,6 пайызды түзгөн. IV чейрек ичинде жылдык мааниде инфляция орточо жылдык көрсөткүчтөн 1,1 п.п. төмөн болуп, өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги 9,6 пайызга каршы 14,5 пайызды түзгөн. Мунайга баанын кескин төмөндөшүнөн улам, 2015-жылдын декабрь айында орус валютасынын алсызданышы; Түркиянын продукцияларын жана кызмат көрсөтүүлөрүн импортоого тыюу салуу жөнүндө чечимине байланыштуу инфляциялык күтүүлөр; Россия тарабынан батыш өлкөлөрүнүн азык-түлүк товарларын импорттоого карата жооп катары санкцияларынын улантылган иш аракети IV чейректе керектөө баасынын өсүшүнүн негизги факторлорунан болгон. Мында, керектөө суроо-талабынын кыскарышы жана Россиянын Борбордук банкынын катуулатылган акча-кредит саясаты инфляцияны кармап туруучу факторлордон болгон.

Казакстан

1.1.2 -график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Казакстан Республикасынын Статистика боюнча агенттиги

Мунайга карата баанын олуттуу төмөндөшүнүн терс таасири, өлкөнүн экономикасында түзүмдүк көйгөйлөрдүн сакталышы алкагында, Батыштын Россияга карата 2014-жылы киргизген санкцияларынын аракеттеринин улануусу айыл чарбасынан тышкары, экономиканын бардык негизги тармактарында төмөндөөнү шарттаган. Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин баа берүүсүндө 2015-жылдын IV чейрегинде Россия экономикасынын төмөндөшү 3,8 пайызды түзгөн. Бүтүндөй алганда 2015-жыл үчүн Россия Федерациясынын

Мамлекеттик статистикасынын федералдык кызматынын алдын ала берген маалыматына ылайык, Россиянын ИДӨсү 2014-жылдагы 0,6 пайыздагы өсүштөн кийин 3,7 пайызга кыскарган.

2015-жылы инфляция өткөн жылдагы 7,8 пайызга каршы орточо 15,6 пайызды түзгөн. IV чейрек ичинде жылдык мааниде инфляция орточо жылдык көрсөткүчтөн 1,1 п.п. төмөн болуп, өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги 9,6 пайызга каршы 14,5 пайызды түзгөн. Мунайга баанын кескин төмөндөшүнөн улам, 2015-жылдын декабрь айында орус валютасынын алсызданышы; Түркиянын продукцияларын жана кызмат көрсөтүүлөрүн импортоого тыюу салуу жөнүндө чечимине байланыштуу инфляциялык күтүүлөр; Россия тарабынан батыш өлкөлөрүнүн азык-түлүк товарларын импорттоого карата жооп катары санкцияларынын улантылган иш аракети IV чейректе керектөө баасынын өсүшүнүн негизги факторлорунан болгон. Мында, керектөө суроо-талабынын кыскарышы жана Россиянын Борбордук банкынын катуулатылган акча-кредит саясаты инфляцияны кармап туруучу факторлордон болгон.

Мунайга баанын төмөндөшү, Кытай экономикасынын өсүш арымынын басаңдашынан улам, ал тараптан суроо-талаптын төмөндөшү Казакстан ИДӨсүнүн өсүш арымынын төмөндөшүнүн факторунан болгон, бул 2014-жылдагы 4,3 пайызга салыштырмалуу 2015-жылы 1,2 пайызды түзгөн (Казакстан Улуттук экономика министрлигинин Статистика боюнча комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча). Өнөр жай өндүрүшүнүн деңгээли 1,6 пайызга төмөндөгөн, бул кен казып алуу өнөр жайында өндүрүш көлөмүнүн 2,5 пайызга кыскарышынан улам келип

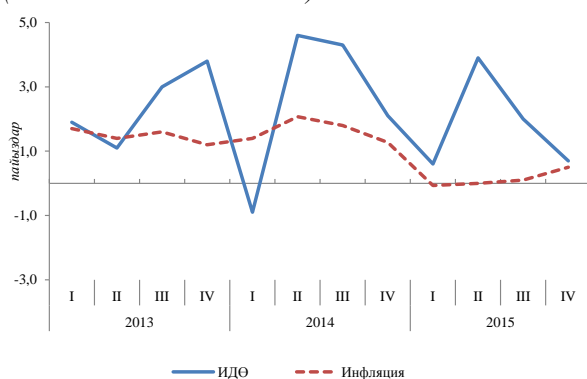
чыккан. Мындай төмөндөөгө мунай казып алуу боюнча иштердин 1,7 пайызга, көмүрдүн 5,0 пайызга, ошондой эле темир кенинин 22,0 пайызга кыскаруусу таасир эткен, ал негизинен Кытай тараптан суроо-талаптын төмөндөшүнө байланыштуу болгон.

2015-жылдын башынан бери орун алып келген инфляциянын басандоо тенденциясы, 20-августта валюталык чек алынып салынгандан жана өзгөрүлмөлүү алмашуу курсуна өткөндөн кийин, улуттук валютанын олуттуу нарксызданышынын натыйжасында, үчүнчү чейректин акырынан тартып жылдын акырына чейин ал тездетилген. 2015-жылдын ноябрына карата Казакстандагы инфляция декабрь айында 1,2 пайызды, жылдык мааниде 13,6 пайызды, орто жылдык мааниси 6,6 пайызды түзгөн. Жыл ичинде азык-түлүк товарлары 10,9 пайызга, азык-түлүктөн тышкары товарлар 22,6 пайызга, кызмат көрсөтүүлөр 8,1 пайызга кымбаттаган.

АКШ

1.1.3-график. АКШда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы

(жылдык мааниде алганда)

Булагы: АКШнын Соода министрлиги, Эмгек министрлиги, «Блумберг» маалымат агенттиги

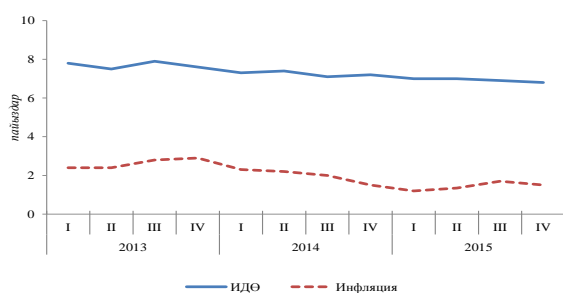
төмөндөшүнүн улантылып жаткан тенденциясы геологиялык чалгындоо жана кен казып алуу иштерине карата инвестициялардын 38,7 пайызга мындан аркы кыскарышын шарттаган. Негизги фонддорго жалпысынан инвестициялар IV чейректе нөлгө жакын түптөлгөн. Жигердүүлүктүн өсүшүнө керектөө жана өкмөттүк чыгашалардын жогорулоосу таасир эткен.

2015-жылдын декабрь айында инфляция жылдык мааниде 0,7 пайызды түзгөн. Отун-энергетика тобунун товарларына карата баа индексинин 12,6 пайызга кыскаруусу АКШда төмөн инфляциянын негизги факторунан болгон. Азык-түлүк товарларына баалар 0,8 пайызга өскөн, ал эми калган товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө баанын өсүшү 2015-жыл ичинде жогорулоого ык койгон динамиканы көрсөтүп, декабрь айында 2,1 пайызга жеткен.

Кытай

1.1.4-график. Кытайда ИДӨнүн жана инфляциянын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

АКШ экономикасынын өсүш арымы 2015-жылы орточо калыптанып, 2014-жылдагы 2,4 пайыз деңгээлинде сакталган. Жыл ичинде өсүштүн чейректин арымдары бирдей калыптанган эмес, IV чейректе экономиканын өсүшү 0,7 пайызга чейин басандаган (жылдык арымга кайра эсептөөдө өткөн чейрек тууралуу). Америка валютасынын курч позициясын эске алганда, тышкы соода тартыштыгынын кеңейтилиши жана товардык-материалдык запастардын сатып алууларынын кыскарышы IV чейректе өсүштүн басандашынын негизги факторлорунан болгон. Мунайга карата дүйнөлүк баанын

Кытайда орун алган экономикалык жагдай экономикалык өсүш арымынын басандашы жана экономиканын түзүмүн трансформациялоо менен мүнөздөлгөн. 2015-жылы Кытай ИДӨсүн өсүшү 6,9 пайызды түзгөн, бул бүтүндөй өкмөттүн “7 пайызга жакын” максаттуу көрсөткүчүнө дал келген, бирок өткөн жылдын көрсөткүчүнөн (7,3 пайыз) төмөн турган. 2015-жылдын IV чейрегинде ИДӨ көлөмүнүн өсүшү өткөн жылдын тиешелүү

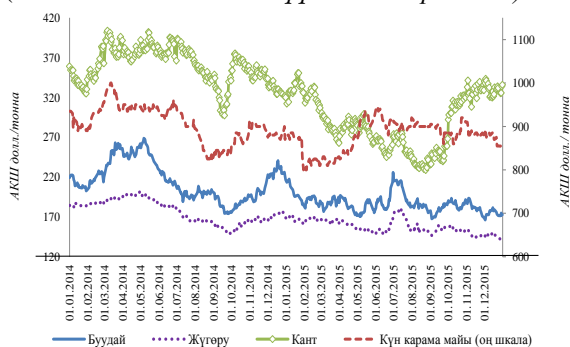
чейрегине салыштырмалуу 6,8 пайызды түзгөн. Кытай экономикасынын өсүшүнүн басаңдашы өнөр жай өндүрүшүнүн өсүш арымынын, негизги капиталга инвестициялардын, айрыкча турак жай секторуна инвестициялардын төмөндөшү менен шартталган. Буга ылайык экономиканын өнүгүүсүнө өбөлгө түзүүчү мүмкүнчүлүктөрдүн ролу жогорулаган, алсак, кызмат көрсөтүүлөр секторунун ИДӨдөгү үлүшү 50 пайызга ашкан, ал эми түпкү керектөөнүн жигердүүлүктүн өсүшүнө кошкон салымы 66,4 пайызды түзүү менен байкалаарлык көбөйгөн.

2015-жылдын декабрь айында керектөө баа индексинин өсүшү жылдык мааниде 1,6 пайызды, ошол эле жылы орточо жылдык инфляция 1,4 пайызды түзгөн. Кытайдагы инфляция өкмөттүн “үч пайызга жакын” деген көрсөткүчүнөн төмөн калыптанган, бул турак жай сектору, транспорт жана күйүүчү майлоочу материалдарга байланыштуу товардык топтордо баанын төмөн өсүшүнө байланыштуу болгон.

1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

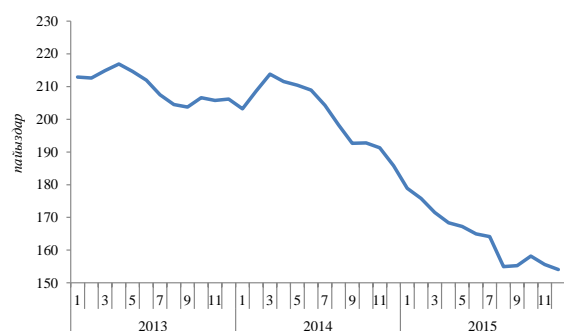

Дүйнөлүк рынокторунда негизги азык-түлүк товарларына карата баа динамикасы туруктуу бойдон калган. Мында, Эль-Ниньо¹ жаратылыш-климаттык кубулуштун таасири жана аны менен байланыштуу болгон коркунучтар чейректин башталышында кант жана өсүмдүк майынын баасынын бир аз жогорулашына өбөлгө түзгөн, бирок мындан ары бул баалар туруктуу болгон.

Бразилияда нөшөрлөгөн жаандан жана Азия өлкөлөрүндө кургакчылык аба-ырайынан улам, кант рыногунда III чейрекке караганда баа жогорулаган. Чейректин акырында кантка карата баанын өсүшү жай арымда жүргөн.

Эль-Ниньо IV чейректин башталышында пальма майынын баасынын өсүшүнө да таасирин тийгизген, бул кийинчерээк аталган продукцияга суроо-талаптын төмөн болушу менен текшиленген. Соя майына баанын бир аз жогорулашы Бразилияда аталган продукттан аз түшүм алып калуу жана суроо-талаптын болжолдонгон жогорулашы менен байланыштуу болгон.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

Дан эгиндеринин, айрыкча буудайдын баасы төмөн динамиканы көрсөткөн, бул анын мол түшүмүн жыйноого жана алгылыксыз суроо-талаптын алкагында аталган продукцияга карата жогорку сунуш болгондугуна байланыштуу болгон. Аргентинада буудайга карата экспорттук алымдардын алынып салынышы баанын төмөн болуусуна өбөлгө түзгөн.

IV чейректе ФАО (Food and agriculture organization – ФАО) азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда

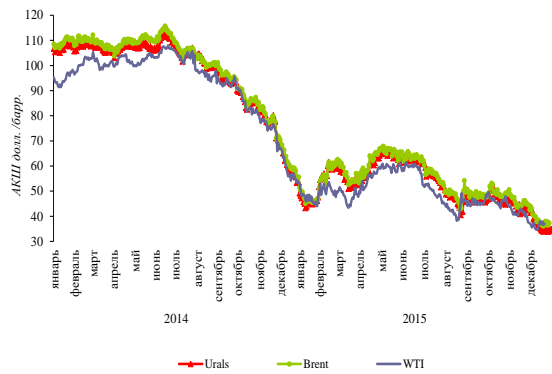
¹Эль-Ниньо – бул 2-7 жыл аралыгында болуп өтүүчү табият кубулушу, ал Түштүк Америкада (суу ташкынына чейин) нөшөрлөп жааган жаан, ошондой эле Түштүк жана Түштүк-Чыгыш Азиядагы кургакчылык менен мүнөздөлөт, бул айыл чарба өсүмдүктөрүнүн түшүмүнө терс таасирин тийгизет.

17,9 пайызга төмөндөө менен 156,0 пунктту түзгөн. 2015-жыл үчүн орточо индекс өткөн жылдагыга караганда 18,7 пайызда түптөлгөн. Азык-түлүк бааларынын төмөндөшүн, анын мол түшүмү жана дүйнөлүк рынокторунда төмөн суроо-талап, ошондой эле АКШ долларынын глобалдуу чыңдалышы менен түшүндүрүүгө болот.

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга карата баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2015-жыл ичинде энергия продукциялар рыногунда төмөндөө тенденциясы менен волатилдүү динамика байкалган.

Мунайдын (Urals, Brent, WTI) негизги сортторуна карата баа отчеттук чейректин төртүнчү чейрегинде бир баррель үчүн 33,9-53,0 АКШ доллар чегинде өзгөрүлүп турган. Чейрек ичинде баанын төмөндөшү дүйнөлүк энергия продукциялар рыногунда мунайга болгон суроо-талаптан сунуштун артышы, дүйнөдө орун алган геосаясат абалы, АКШ долларынын бекемделиши жана ОПЕК тарабынан

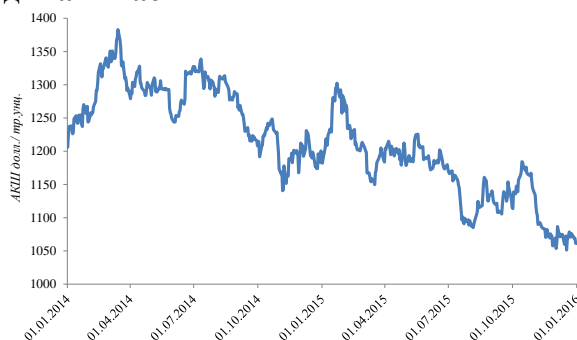
2015-жылдын декабрь айында кабыл алынган мунайды казып алуу көлөмүн сактоо жөнүндө чечими менен шартталган.

2015-жыл ичинде орточо алганда Brent маркасындагы мунайдын баасы 2014-жылдагы баага салыштырганда 46,3 пайызга төмөндөө менен бир баррель үчүн 53,3 АКШ долларын түзгөн.

АКШнын Энергетика министрлигинин январь айындагы баяндамасында 2016-жылдын экинчи жарымында бир баррель үчүн 59 АКШ долларынан тартып 39 АКШ долларына чейин мунайдын баасы боюнча өз болжолдоолорун начар көрсөткөн. Ирандан мунайдын жаңы ташып келүүлөр көлөмүн, глобалдуу түрдө мунай керектөөнүн өсүш арымын жана баанын төмөндөшүнө карата ОПЕКке кирбеген мунай өндүрүүчүлөрдүн көз карашын кошо алганда, ушул жылы мунай рыногунда көптөгөн белгисиздик жагдайлар (төмөн деңгээлде мунай баасынын стагнациясы (бир баррель үчүн 30-40 АКШ доллар), же болбосо бир баррель үчүн 60 АКШ долларына чейинки бир аз өсүш күтүлүүдө) орун алышы мүмкүн. Жаңыртылган болжолдоо негизги сланец бассейндеринде мунайды өндүрүү көлөмүн кыскартууну болжолдойт.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга болгон баа динамикасы

Булак: «Блумберг» маалыматтык агенттиги

IV чейректин жыйынтыгы боюнча алтынга баанын төмөндөшү байкалган. Чейректин башталышында алтынга карата котировкалар АКШ экономикасынын учурдагы абалынын алкагында бир аз жогорулоону көрсөткөн, бул инвесторлордун 2015-жылы АКШнын Федералдык резерв системасынын базалык пайыздык ченин жогорулатуу мүмкүнчүлүгүнө ишенимдерин төмөндөткөн. АКШда инвестициялардын кирешелүүлүгүнө түздөн-түз таасир эткен Федералдык резерв системасынын

чектеринин жогорулашы америка валютасына карата суроо-талаптын өсүшүнө өбөлгө түзүп, алтындын баасына өзүнүн терс таасирин тийгизген. Октябрь айынын орто ченинде Федералдык резерв системасынын дүйнөлүк экономиканын алсызданышы жана

АКШда оң макроэкономикалык маалыматтардын орун алышы жөнүндө билдирүүсү жок болгондугуна байланыштуу алтынга карата баа төмөндөп, ал бир нече жылдар бою орун алып келген минималдуу деңгээлдерде белгиленген. 2015-жылдын декабрь айында АКШ тарабынан Федералдык резерв системасынын базалык ченди жогорулатуу жөнүндө чечими кабыл алынгандан кийин алтынга болгон баа өзгөргөн эмес, бул чечим белгиленген баага туура келгендигин тастыктайт.

Бүтүндөй алганда 2015-жылы швейцария франкынын еврого карата көз карандылыгын алып салууга, евроаймакта сандык жеңилдетүүгө жана Кытайда фонддук индекстердин төмөндөшүнө байланыштуу финансылык тобокелдиктер жогорулаган мезгилдерде алтынга карата баа төмөндөөгө ык койгон динамиканы көрсөткөн.

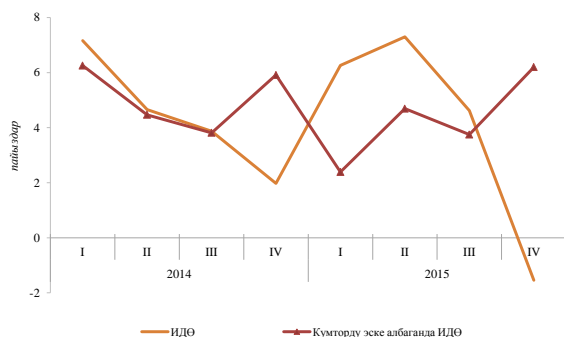
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булак: КР УСК

Соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономиканы өнүктүрүү арымынын төмөндөшү, акча которуулардын кыскарышы жана анын натыйжасында ички суроо-талаптын алсызданышы шартында, экономиканын өсүш арымы 2015-жылы төмөндөгөнү менен алгылыктуу чекте орун алган.

IV чейректе экономиканын реалдуу өсүшүнүн кыскарышы өнөр жай секторундагы терс арымдарга байланыштуу болгон, мында, “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасында өндүрүш көлөмүнүн төмөндөшү өз таасирин

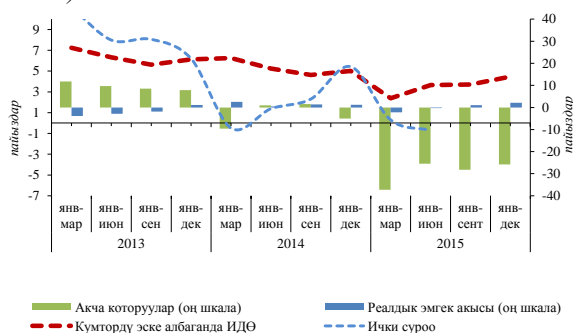
тийгизген. Экономиканын өсүшүнө айыл чарба, кызмат көрсөтүү жана курулуш секторлору өз салымын кошкон.

IV чейректеги реалдуу өсүштүн кыскаруусуна карабастан, бүтүндөй алганда 2015-жылы тышкы чөйрөнүн өнүгүүсүнүн басаңдашы шартында Кыргызстан экономикасынын реалдуу өсүшү 3,5 пайызда (2014-жылы 4,0 пайызда) оң калыптанган, “Кумтөр” ишканасын эске албаганда өсүш 4,5 пайызды (2014-жылы 5,0 пайызды) түзгөн.

«Центерра Голд Инк.» пресс-релизине ылайык 2015-жылдын IV чейрегинде “Кумтөр” ишканасынын өндүрүшү өткөн жылдын ушул эле чейрегине салыштырмалуу 55,2 пайызга төмөндөө менен 130,6 миң унцияны түзгөн (291,6 миң унция), бул мурдагы жылдарга караганда жыл ичинде чейрек сайын алтындын бирдей өндүрүлүшүнө байланыштуу болгон, мында, алтынды өндүрүү боюнча эң чоң көлөм жылдын акыркы чейрегине туура келген.

2.1.2-график. Ички суроо-талап жана акча которуулар динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булак: Улуттук банк

2015-жылдын тогуз айы ичинде ички суроо-талап¹ төмөндөөгө ык койгон динамикада сакталып, 2014-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 3,2 пайызга төмөндөгөн, бул материалдык-жүгүртүү запастарынын (-65,5 пайызга), жана негизги фонддордун дүң топтоо көлөмүнүн (3,9 пайызга) төмөндөшүнөн улам, түпкү керектөө компоненттеринин (0,8 пайызга) жана дүң топтоо көлөмүнүн (-11,4 пайызга) кыскарышы менен байланыштуу болгон. Ошондой эле жеке адамдардын акча которууларынын келип түшүүлөрүнүн азаюусу да терс салымын кошкон. Алсак, алдын ала маалыматтар

боюнча долларлык эквивалентте акча которуулардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдагыга салыштырганда 25,8 пайызга төмөндөгөн.

Ошондой болсо да ИДӨ түзүмүндө керектөө, мурдагыдай эле ИДӨнүн негизги компоненти (ИДӨгө карата 108,5 пайыз) бойдон калууда.

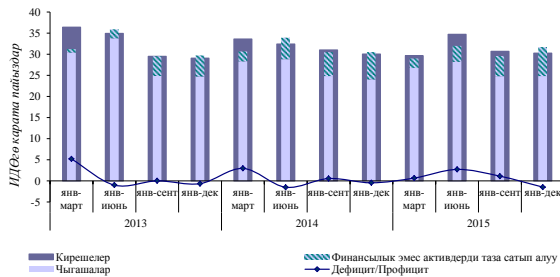
¹ Маалыматтардын өтө эле эрте мезгилге берилген шилтемеси 2015-жыл үчүн маалыматтардын жок болгондугу менен шартталган.

Мамлекеттик финансы сектору

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгынын маалыматына ылайык, 2015-жылдын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет ИДӨгө карата 6,3 млрд сом же 1,5 пайыз өлчөмүндө тартыштык менен аткарылган, ал эми 2014-жылы бюджеттин тартыштыгы ИДӨгө карата 1,9 млрд сом же 0,5 пайыз өлчөмүндө байкалган.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

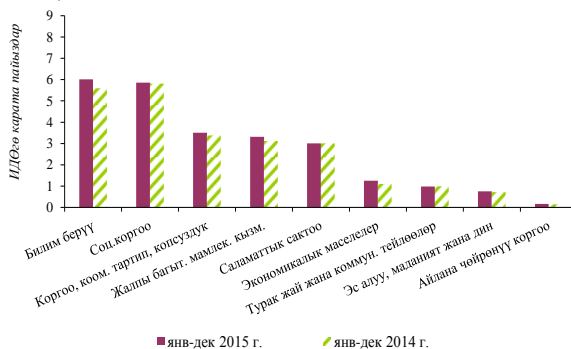
Булак: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

саламаттык 2015-жылдын II жана IV чейрегинде келип түшкөн салыктык эмес кирешелердин эсебинен камсыз болгон.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке карата чыгашалары 2015-жылдын жыйынтыгы боюнча жылдык эсептөөдө 10,1 пайызга же 9,7 млрд сомго жогорулоо менен ИДӨгө карата 105,3 млрд сомду же 24,8 пайызды түзгөн. Экономикалык классификациясы боюнча чыгашалар түзүмүндө мурдагыдай эле, күндөлүк керектөөгө багытталган чыгашалардын жогорку үлүшү сакталган. Чыгашалардын өсүшүнө эң чоң салымды эмгекке төлөөлөр (эң башкысы эмгек акы), товарларды жана кызмат

2.1.4-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булак: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

чейрегине салыштырмалуу 19,6 пайызга өскөн (өткөн 3 чейрек үчүн жалпы бюджеттик чыгашалардын орточо өсүшү 7,1 пайызды түзгөн).

Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга карата бюджеттик каражаттардын таза агылып чыгуусу ИДӨгө карата 29,2 млрд сомду же 6,9 пайызды түзгөн.

2015-жылы кирешелердин өсүшүнүн басаңдашы шартында, эмгекке төлөөлөргө, товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө карата чыгашалар деңгээлинин жогорулашынан улам, мамлекеттик финансыларга карата басымдын күчөтүлгөндүгү байкалган. Ушул эле жылы операциялык иштен мамлекеттик бюджетке түшкөн кирешелер өткөн жылдагы көрсөткүчкө салыштырганда 7,3 пайызга же 8,7 млрд сомго жогорулап, ИДӨгө карата 128,1 млрд сомду же 30,3 пайызды түзгөн (2014-жылы операциялык иштен түшкөн кирешелер 17,3 пайызга көбөйгөн). Мында, операциялык кирешелердин өсүшүнө эң чоң

саламаттык 2015-жылдын II жана IV чейрегинде келип түшкөн салыктык эмес кирешелердин эсебинен камсыз болгон. Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке карата чыгашалары 2015-жылдын жыйынтыгы боюнча жылдык эсептөөдө 10,1 пайызга же 9,7 млрд сомго жогорулоо менен ИДӨгө карата 105,3 млрд сомду же 24,8 пайызды түзгөн. Экономикалык классификациясы боюнча чыгашалар түзүмүндө мурдагыдай эле, күндөлүк керектөөгө багытталган чыгашалардын жогорку үлүшү сакталган. Чыгашалардын өсүшүнө эң чоң салымды эмгекке төлөөлөр (эң башкысы эмгек акы), товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу жана колдонуу, ошондой эле субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды төлөө боюнча чыгашалар кошкон. Функционалдык классификациясы боюнча чыгашалар түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө эң чоң салымды билим берүүгө, жалпы багыттагы мамлекеттик кызматтарга, социалдык коргоого, коомдук тартипке жана анын коопсуздугуна, экономикалык маселелерге карата чыгашалар кошкон. Мурдагыдай эле жылдын акырына карата чыгашалардын өсүшүнүн ыкчам тенденциясы байкалган, бул бюджеттик тартыштыктын өсүшүнүн инфляциялык натыйжалуулугун күчөтүүдө.

Алсак, 4-чейректе бюджеттин жалпы чыгашалары өткөн жылдын тиешелүү

Республикалык бюджеттин киреше бөлүгүнүн аткарылышы (салыктык кирешелер + салыктык эмес кирешелер + расмий трансферттер) 2015-жылы 99,1 пайызды түзгөн, бул салыктык эмес кирешелерди жыйноо боюнча пландын 105,8 пайызга, расмий трансферттердин 104,4 пайызга аткарылышы менен камсыздалган. Салыктык кирешелерди жыйноо боюнча план 96,8 пайызга аткарылган. Мамлекеттик салык кызматынын салыктарды жыйноо боюнча планы 96,5 пайыз, Мамлекеттик бажы кызматынын планы 97,1 пайыз өлчөмүндө аткарылган. 2015-жылдын жыйынтыгы боюнча республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгү 109,2 пайызга аткарылган. Мында, корголгон статьялар боюнча чыгашалар планы 104,6 пайызга, ал эми корголбогон статьялар боюнча 122,3 пайызга аткарылган.

Кыргыз Республикасынын Социалдык фондусунун алдын ала маалыматтарына ылайык (жыл башына карата Пенсиондук фонддук калдыктарын эске алганда) Социалдык фонддун бюджетинин профицити 2015-жылдын жыйынтыгы боюнча ИДӨгө карата 1,9 млрд сомду же 0,4 пайызды түзгөн. Социалдык фонддун бюджетинин кирешеси (жыл башына карата Пенсиондук фонддук калдыктарын эске алганда) ИДӨгө карата 41,6 млрд сомду же 9,8 пайызды түзгөн, өткөн жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырмалуу 7,8 пайызга көбөйгөн. Социалдык фонддун бюджетинин чыгашасы 2014-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 5,6 пайызга өсүп, ИДӨгө карата 39,8 млрд сомду же 9,4 пайызды түзгөн.

Инвестициялар

2015-жылы инвестициялардын негизги капиталга өздөштүрүлгөн деңгээли өткөн жылга салыштырмалуу (салыштыргандагы баада) 8,0 пайызга өскөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-декабрь			
	млн. сом		үзүшү, пайыздар	
	2014-ж.	2015-ж.	2014-ж.	2015-ж.
Барыгы	107 884,6	120 878,9	100,0	100,0
Ички инвестициялар	65 629,5	69 826,6	60,8	57,8
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошо алганда)	3 257,3	4 374,2	3,0	3,6
Жергиликтүү бюджет	935,7	1 219,9	0,9	1,0
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	36 243,6	36 829,5	33,6	30,4
Банктын кредити	1 089,4	1 072,0	1,0	0,9
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	24 103,5	26 331,0	22,3	21,8
Тышкы инвестициялар	42 255,1	51 052,3	39,2	42,2
Чет өлкө кредити	30 318,6	37 048,7	28,1	30,6
Тике чет өлкө инвестициялары	9 339,2	11 840,3	8,7	9,8
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	2 597,3	2 163,3	2,4	1,8

Булак: КР УСК

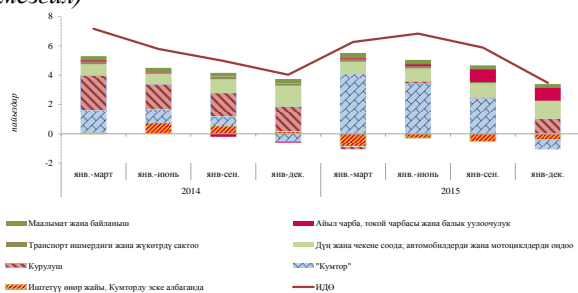
инвестициялардын көлөмү, өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчтөрүнө салыштырмалуу 2,6 пайызга (республикалык жана жергиликтүү бюджеттин эсебинен – 1,3 эсе, калктын каражаттарынын эсебинен – 5,4 пайыз), тышкы булактардын эсебинен – 16,3 пайызга (чет өлкө кредиттеринин жана тике чет өлкө инвестициялардын эсебинен – 1,2 эсе) өскөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде негизги капиталга инвестициялар негизинен өнөр жай, айыл чарба секторуна жана кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнө багытталган. Кайра иштетүү өнөр жайына багытталган негизги капиталга инвестициялардын (1,5 эсе) олуттуу көбөйүшү белгиленген, мында, мунай заттарын өндүрүүгө каралган объекттерди куруу боюнча көлөм 2 эсе, искусство, көңүл ачуу жана эс алууга тиешелүү объекттерди куруу (1,5 эсе) көбөйгөн.

Ички булактардын эсебинен каржыланган негизги капиталга

Сунуш

2.1.5-график. ИДӨнүн өсүшүнө негизги тармактардын салымы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булак: КР УСК

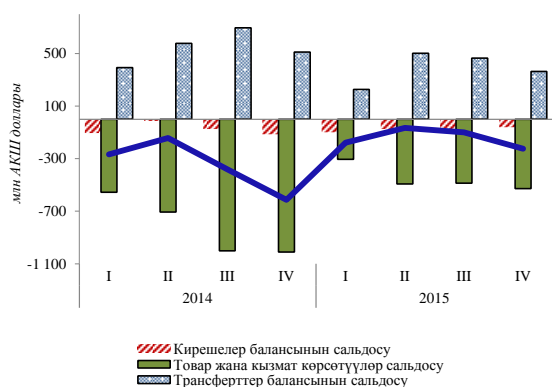
ишканасында баалуу металлдардын өндүрүү көлөмүнүн (8,2 пайызга) төмөндөшү менен шартталган. Ошондой эле химиялык продукцияны өндүрүүдө анын көлөмүнүн (-36,4 пайызга), транспорттук каражаттарды өндүрүү көлөмүнүн (-29,5 пайызга), машина жана ага тиешелүү жабдуулар өндүрүшүндө (-25,9 пайызга), текстиль, кийим-кече жана бут кийим, булгаары жана булгаары буюмдар өндүрүшүндө (-11,3 пайызга) олуттуу төмөндөө байкалган.

2014-жылдагы деңгээлден текстиль өндүрүшүндө (21,2 пайызга), кийим-кече өндүрүшүндө (17,6 пайызга), резина менен пластмасса буюмдар өндүрүшүндө (12,8 пайызга), башка металлдан тышкары минералдык продукттар өндүрүшүндө (10,9 пайызга) жана электрэнергия өндүрүшүндө (12,2 пайызга) бир топ эле төмөндөө байкалган.

Кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнө соода тармагы (1,2 п.п.) негизги салымын кошкон.

2.2. Тышкы сектор

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби (млн АКШ доллары)

447,6 млн АКШ долларын түзөт¹. Соода балансы төмөнкү факторлордун таасири алдында түптөлөт:

2015-жылы ИДӨнүн өсүшү өнөр жай тармагын эске албаганда, экономиканын бардык секторлору тарабынан салым кошулгандыктан улам жетишилген.

2015-жылы айыл чарба секторунда буудайдын, жашылчанын жана картошканын мол түшүмүнүн, ошондой эле мал чарбачылык продукциясынын эсебинен ИДӨнүн 0,9 п.п. (+6,2 пайыз) олуттуу өсүшү белгиленген.

Өнөр жай секторунда 4,2 пайызга кыскаруу байкалган, ал негизинен “Кумтөр”

Соода балансынын терс сальдосунун төмөндөшү 2015-жылдын 4-чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгын ИДӨгө карата 8,7 пайызга чейин кыскарышына түрткү берген. Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча 2015-жылдын 4-чейрегинде күндөлүк эсеп тартыштыгы 63,3 пайызга төмөндөп, 225,0 млн АКШ долларын түзгөн (кошумча эсептөөлөрдү эске албаганда – 248,7 млн АКШ доллар). Отчеттук мезгилде Кыргыз Республикасынын соода тартыштыгынын 50,0 пайызга төмөндөшү күтүлүүдө, ал

¹Мында жана мындан ары айыл чарба продукциясы жана Евразия экономикалык бирлигине кирген өлкөлөр менен (2015-жылдын 3-чейреги) өз ара соода жүргүзүү боюнча Улуттук статистика комитетинин кошумча баа берүүлөрүн жана мунай заттарын реэкспорттоо жана “алып сатарлардын” соодасы боюнча Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен маалыматтар келтирилген.

– жеңил автоунааларды ташып келүүлөрдүн кыскарышынан улам, импорттун төмөндөшү (анын ичинде мурдагы колдонулгандар), ошондой эле энергопродукциялардын нарктык көлөмүнүн төмөндөшү.

– алтын, тигүү өнөр жай продукциясы жана айыл чарба продукциясы сыяктуу негизги экспорттук товарлардын ташып келүү көлөмүнүн кыскарышы.

2.2.1-таблица. Кыргыз Республикасынын соода балансы

(млн АКШ доллары)

	2013	2014	2014 3 кв.	2015 * 3 кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн. долл.
Соода тендеми	-2 744,3	-2 942,5	-894,9	-447,6	-50,0	447,2
Экспорт (ФОБ)	2 869,3	2 347,6	706,2	479,2	-32,1	-227,0
Алтын	736,8	716,9	314,4	147,4	-53,1	-166,9
Импорт (ФОБ)	5 613,6	5 290,2	1 601,0	926,8	-42,1	-674,2
Мунайпродуктылар	1 186,7	1 041,8	327,6	125,0	-61,9	-202,7

2015-жылдын төртүнчү чейрегинде товарлардын экспорту (ФОБ баасында) 32,1 пайызга кыскарып, 479,2 млн АКШ долларын түзгөн. Алтынды ташып келүү көлөмү, айкын сыяктуу эле, нарктык көлөмүнүн төмөндөшү эсебинен 66,4 пайызга төмөндөшү күтүлүүдө. 2014-жылы алтынды экспорттук ташып келүүлөр жыл ичинде бирдей калыптанган эмес, ал эми анын негизги көлөмү ошол эле жылдын акырына туура келген.

Алтынды эске албаганда, экспорт 15,3 пайызга төмөндөп, 331,7 млн АКШ доллар деңгээлинде түптөлгөн. Буга жашылча жемиштердин (45,7 пайызга), авиакеросиндин (51,4 пайызга), кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдардын (96,5 пайызга) ташып келүү көлөмүнүн төмөндөшү өбөлгө түзөт. Отчеттук мезгилде кендерди, баалуулукка жатпаган металлдардын жана органикалык эмес заттардын концентраттарын ташып келүү токтотулат (тиешелүүлүгүнө жараша 98,6 жана 99,6 пайызга төмөндөө күтүлөт). Ушуну менен бирге эле, “учуучу аппараттар, автоунаа тетиктери» жана “бут кийим” топтору боюнча ташып келүү көлөмүнүн өсүшү күтүлүүдө.

Товарлардын импорту (ФОБ баасында) отчеттук мезгил ичинде 42,1 пайызга төмөндөп, ал 926,8 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция орточо контракттык баанын жана жеңил автоунаалардын импортунун төмөндөшүнөн улам, мунай заттарын ташып келүүнүн кыскарышы менен шартталган. Мындан тышкары, мал чарбачылык продукциясын (95,6 пайызга), медикаменттерди (58,9 пайызга), дан эгиндерди (89,1 пайызга) жана тамекини (89,3 пайызга) ташып келүү көлөмү төмөндөгөн. Ушуну менен катар эле, кездемени (71,3 пайызга), кийим-кечени жана ага тиешелүү буюмдарды (19,8 пайызга) жана бут кийимди (3,3 эсе) ташып келүү көлөмү көбөйөт.

Күндөлүк трансферттер боюнча таза агылып кирүүнүн төмөндөшү 29,0 пайызды түзүп, 362,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн. 2015-жылдын отчеттук чейрегинде трансферттер боюнча терс динамика жеке трансферттердин түшүүлөрүнүн кыскарышы менен шартталган, алардын таза агылып кирүүсү 27,5 пайызга төмөндөп, 335,6 млн АКШ долларын түзгөн.

Болжолдоолорго ылайык 2015-жылдын төртүнчү чейрегинде кызмат көрсөтүүлөр балансы 31,0 пайызга төмөндөп, 79,7 млн АКШ доллар деңгээлинде терс сальдодо түптөлгөн. Кирешелер балансынын терс сальдосунун 47,1 пайызга (60,3 млн АКШ долларына чейин) төмөндөшү күтүлүүдө, бул Кыргызстанда башка чет өлкө инвесторлорунун инвестициялык иштен алган кирешелеринин кыскарышы менен шартталган.

2.2.2-график. Капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби

37,9 млн АКШ доллар өлчөмүндө күтүлүүдө. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде финансылык эсептин оң сальдосу күтүлгөндөй эле, 70,8 пайызга төмөндөө менен 122,8 млн АКШ доллар өлчөмүндө калыптанган. Отчеттук мезгил ичинде финансылык эсепке тике жана башка инвестициялар боюнча агылып кирүү көлөмүнүн төмөндөшү негизги таасирин тийгизген.

Өлкөгө тике инвестициялардын таза агылып кирүүсү 2014-жылдын төртүнчү чейрегиндеги деңгээлден 45,2 пайызга төмөн болоору болжолдонууда. Отчеттук мезгилде “башка инвестициялар” статьясынын оң сальдосу 11,1 млн АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн. Резиденттердин милдеттенмелери отчеттук мезгилде 101,1 млн АКШ долларына төмөндөйт, бул өткөн жылдын 4-чейрегиндеги көрсөткүчүнөн 52,8 пайызга төмөн. Милдеттенмелердин агылып кирүү арымынын төмөндөшүнүн негизги факторунан болуп, жеке сектордун мурда тартылган каражаттары боюнча төлөөлөрдүн көбөйүшү саналган. Болжолдоолорго ылайык, резиденттердин активдери 2015-жылдын төртүнчү чейрегинде 90,0 млн АКШ долларына көбөйгөн.

Ошентип, отчеттук жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм тендеми 13,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камдын көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,9 айын жабат.

Сомдун реалдуу жана номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекстери

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын аягына)		
	2013 (ор.) январь-дек.	2014 (ор.) январь-дек.	%	2014-ж. Декабрь	2015-ж. Декабрь	%
РЭАК	117,3	122,9	4,8	128,8	116,4	-9,6
НЭАК	114,4	122,6	2,7	122,6	117,1	-4,5
РЭТАК кытай юаняна карата	133,9	120,6	-5,3	130,6	106,2	-18,7
НЭТАК кытай юаняна карата	64,8	56,4	-11,5	61,3	48,9	-20,2
РЭТАК еврого карата	139,6	145,8	-2,0	143,1	128,6	-10,2
НЭТАК еврого карата	61,8	61,8	-9,7	61,4	53,5	-12,8
РДОК к япон. иенге	216,0	216,0	2,2	254,4	204,9	-19,4
НДОК к япон. иенге	83,6	83,6	1,0	90,9	71,0	-21,9
РЭТАК саз. тенгесине карата	107,5	122,9	6,8	103,1	126,0	22,3
НЭТАК саз. тенгесине карата	111,3	114,1	5,5	105,0	141,0	34,3
РЭТАК орус рубльге карата	86,2	97,4	17,0	103,6	92,3	-10,9
НЭТАК орус рубльге карата	131,9	160,1	18,3	158,5	154,1	-2,7
РЭТАК турк лирасына карата	128,9	133,4	1,5	128,2	119,9	-6,5
НЭТАК турк лирасына карата	308,2	324,4	2,1	300,3	295,4	-1,6
РДОК к укр. гривне	140,4	140,4	14,5	177,0	147,1	-16,9
НДОК к укр. гривне	178,9	178,9	21,3	233,8	269,3	15,2
РЭТАК АКШ долларына карата	178,2	160,2	-5,4	176,0	138,7	-21,2
НЭТАК АКШ долларына карата	86,6	74,4	-12,1	82,1	62,9	-23,4

* айдын-айла маалымат

↓ - сомдун нарксызданышы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшырдуусу

↑ - сомдун бекемдениши, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

карата 34,3 пайызга, Украина валютасына карата 15,2 пайызга бекемделиши байкалган.

Күндөлүк эсептин тартыштыгынын төмөндөшү капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби боюнча оң сальдонун азаюусу менен коштолгон. 2015-жылдын төртүнчү чейрегинде капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби 155,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн, бул 2014-жылдын төртүнчү чейрегинин көрсөткүчүнөн 65,3 пайызга төмөн болгон. Капитал менен операциялардын эсебинин сальдосу

2015-жылдын 4-чейрегинде реалдуу жана номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун өткөн жылдын декабрь айына салыштырмалуу төмөндөшү байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индекси 2015-жылдын башынан тартып 4,5 пайызга төмөндөп, декабрь айынын акырына карата 117,1 түзгөн. Индекстин төмөндөшү 2014-жылдын декабрь айындагы орточо курска салыштырмалуу 2015-жылдын декабрь айында сомдун АКШ долларына карата 23,4 пайызга, Япон иенасы 21,9 пайызга, Кытай юани 20,2 пайызга, Орус рубли 2,7 пайызга нарксызданышы менен келип чыккан. Сомдун казак теңгесине

¹ Мында, сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн 2000-жыл базалык мезгил катары колдонулат.

Өнөктөш өлкөлөрдө номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун индексинин төмөндөшү жана инфляциянын жогорку деңгээли¹ 2014-жылдын декабрь айынан тартып 9,6 пайызга 116,4 чейин реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин төмөндөшүн шарттаган.

¹ 2015-жылдын январь-декабрь айларында Кыргыз Республикасында инфляция 3,4 пайызды түзгөн, ошол эле мезгилде соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 9,3 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

IV чейректе Улуттук банк Башкармасы тарабынан эсептик чен өлчөмүн **10,00 пайыз** деңгээлинде өзгөртүүсүз калтыруу чечими кабыл алынган. Пайыздык “чектин” чени да IV чейректе өзгөрүүсүз калган: алсак, “овернайт” депозиттери боюнча – 4,00 пайыз, «овернайт» кредиттери боюнча – 12,00 пайыз. Чечимди кабыл алууда тышкы суроо-талаптын кыскарып кетүү тобокелдигинин деңгээли, б.а. бир жагынан алмашуу курсуна басым жана экинчи жагынан керектөө баа динамикасы эске алынган.

2015-жылдын ноябрь айындагы Улуттук банк Башкармасынын отурумунда экономиканы өнүктүрүү боюнча негиз катары кабыл алынган сценарийде пайыздык ченди сактап калуу, алмашуу курсуна басымды күчөтүү жана азык-түлүк бөлүгүнүн эсебинен 2015-жылдын акырында инфляция деңгээлин төмөндөтүү каралган.

Айкын маалыматтар боюнча 2015-жылдын IV чейрегинде сом 10,3 пайызга нарксызданган; 2015-жылдын акырында инфляция жылдык мааниде 3,4 пайызды түзгөн.

Улуттук банк тарабынан IV чейрек ичинде кредиттерди жана депозиттерди долларлаштыруу көлөмүн төмөндөтүү жана улуттук валютаны колдонууга түрткү берүү боюнча чаралар көрүлгөн. Коммерциялык банктар үчүн улуттук жана чет өлкө валюталарындагы милдеттенмелер үчүн (2015-жылдын 5-октябрынан тартып) милдеттүү камдык талаптардын нормаларынын дифференциацияланган маанилери киргизилген, буга ылайык улуттук валютада милдеттенмелер боюнча милдеттүү камдын өлчөмү 8,5 пайыз деңгээлинде, чет өлкө валютасында 9,5 пайыз деңгээлинде белгиленген. Кийинчерээк 14-декабрдан тартып улуттук валютада милдеттенмелер боюнча милдеттүү камдын өлчөмү 4,0 пайыздык деңгээлге чейин төмөндөтүлгөн, ал эми чет өлкө валютасында 12,0 пайызга жогорулатылган.

Кыргыз Республикасынын Кытай жана Евразия экономикалык бирлигине кирген өлкөлөр менен соода боюнча тыгыз өз ара мамилелерин эске алганда, калктын жана экономикалык субъекттердин эсептешүүлөрдү аталган өлкөлөрдүн улуттук валюталарында жүргүзүүсүн демилгелөө максатында, 2015-жылдын декабрь айында Улуттук банк Башкармасы армян, белоруссия, казак, кытай жана орус валюталарындагы милдеттенмелер боюнча милдеттүү камдын өлчөмүн 4,0 пайызга чейин төмөндөтүү чечимин кабыл алган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде үстөк ликвиддүүлүктүн (арылтууга чейин) 2015-жылдын III чейрегиндегидей сыяктуу эле, 2014-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу жогорулашы байкалган. Алсак, 2015-жылдын отчеттук чейрегинде банк тутумунун үстөк камынын орто күндүк деңгээли өткөн жылдын IV чейрегиндеги 2,3 млрд сомго жана өтүп жаткан жылдын III чейрегиндеги 3,6 млрд сомго салыштырмалуу 4,2 млрд сомду түзгөн. Ушуга байланыштуу Улуттук банк үстөк ликвиддүүлүктү арылтуу боюнча операцияларды ишке ашырган. Улуттук банктын ноталарынын эмиссиясынын эсебинен арылтуунун орто күндүк көлөмү IV чейректе өткөн жылдын IV чейрегиндеги 0,6 млрд сомго каршы 1,7 млрд сомду түзгөн. «Овернайт» депозиттерине жайгаштыруу боюнча орточо күндүк көлөм 1,8 млрд сомду (2015-жылдын III чейрегинде – 1,3 млрд сомду; 2014-жылдын IV чейрегинде – 0,9 млрд сомду) түзгөн.

2015-жылдын IV чейрегинде сомдун алмашуу курсуна басымдын күч алышы байкалган, бул валюта рыногунда Улуттук банктын катышуусун талап кылган. Улуттук банк банктар аралык валюта рыногунда 124,2 млн АКШ доллар жалпы суммасында АКШ долларын, анын ичинде нак түрүндө – 8,35 млн АКШ долларын сатып алуу боюнча операцияларды ишке ашырган; натыйжада валюталык интервенциялар эсебинен сомдук ликвиддүүлүктү алып салуунун жалпы көлөмү 9,1 млрд сомду (2015-жылдын III чейрегинде – 2,3 млрд сомду) түзгөн;

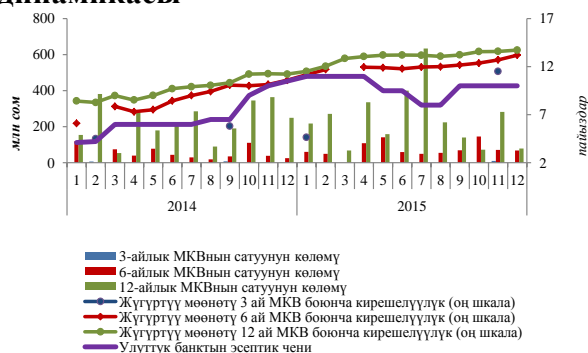
IV чейректе Улуттук банк тарабынан “Айыл чарбасын каржылоо - 4” долбоорун ишке ашырууга көмөк көрсөтүү максатында, коммерциялык банктарга кредиттик

аукциондордун чегинде мурда берилген суммаларды 1 жылга чейин кошумча пролонгациялоо мүмкүнчүлүгүн берүү жөнүндө чечими кабыл алынган, анын жалпы көлөмү 3,1 млрд сомго жакынды түзгөн.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

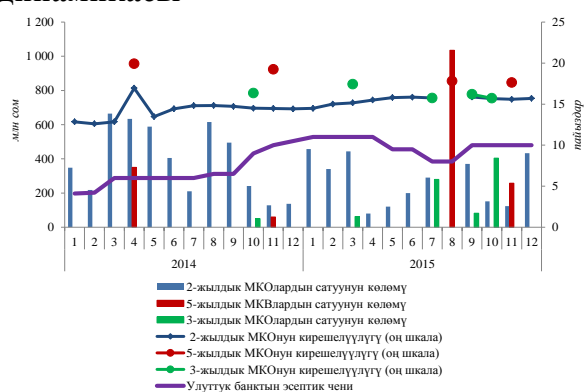
акырына карата жүгүртүүдөгү баалуу кагаздардын көлөмү жыл башынан тартып 10,0 пайызга жогорулоо менен 3,4 млрд сомду түзгөн.

Суроо-талап көлөмүнүн (-71,4 пайызга) төмөндөшүнөн улам, сатуу көлөмү да (-35,8 пайызга) төмөндөгөн. IV чейректе сатуу көлөмү 728,6 млн сомду түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде баалуу кагаздар рыногунун бардык сегменттери боюнча жайгаштырылган мамлекеттик казына векселдеринин орточо айлык кирешелүүлүгүнүн жогорулашы белгиленген. Аталган баалуу кагаздардын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү 13,2 пайызды (+2,1 п.п.) түзгөн.

Мамлекеттик казына векселдери

IV чейректе Кыргыз Республикасынын министрлиги тарабынан жүгүртүү мөөнөтү 3, 6 жана 12 ай болгон векселдер жайгаштырууга сунушталган. Аукциондордо векселдердин жарыяланган эмиссиясынын жалпы көлөмү 2015-жылдын октябрь-декабрь айлары үчүн өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 55,5 пайызга көбөйүү менен 2,0 млрд сомду түзгөн. Мезгилдин

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

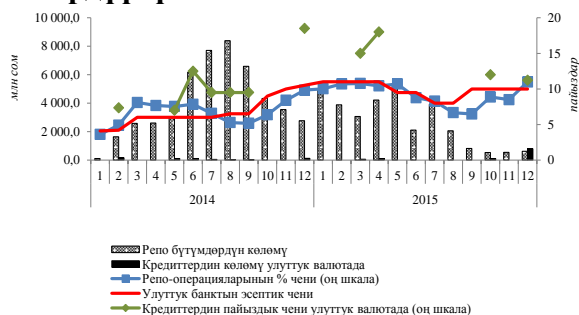
Мамлекеттик казына облигациялары

IV чейректе мамлекеттик казына облигацияларынын рыногунда жүгүртүү мөөнөтү 2, 3 жана 5 жылдык баалуу кагаздар сунушталган. Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата жүгүртүүдөгү мамлекеттик казына облигацияларынын көлөмү жыл башынан бери 40,3 пайызга көбөйүү менен 10,0 млрд сомду түзгөн. Аукциондордо МКОнун эмиссиясынын жарыяланган көлөмү 2015-жылдын IV чейрегинде өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 4,5 эсе көбөйүү менен

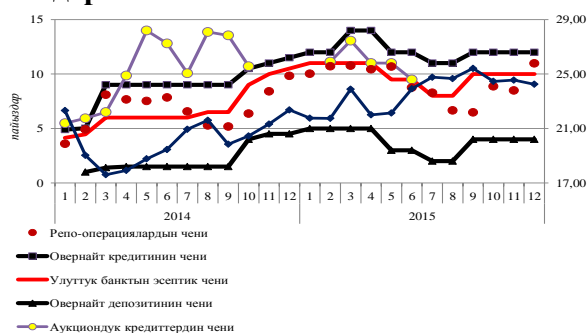
3,0 млрд сомду түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде сатуу көлөмдөрү (кошумча жайгаштырууларды эске алганда) 2,4 эсе 1,5 млрд сомго чейин жогорулаган. Ошол эле мезгилде орточо алынган кирешелүүлүк деңгээли 16,1 пайызга чейин (+1,0 п.п.) жогорулаган.

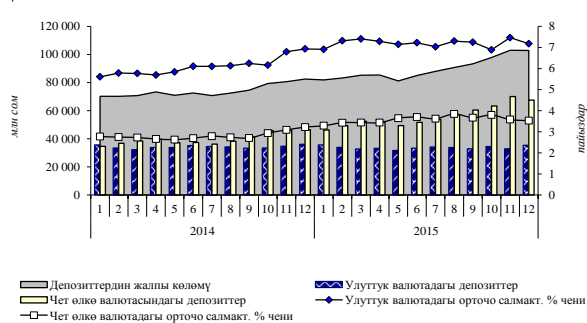
3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногундагы жигердүүлүк

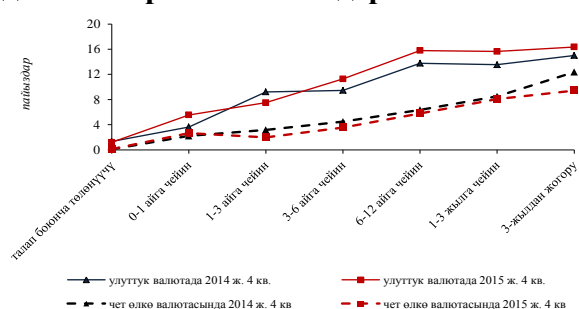
3.2.4-график. Улуттук банктын жана банктар аралык операциялардын чендери

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

3.2.6-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы депозиттер боюнча чендер

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

2015-жылдын IV чейрегинде банктар аралык рынокто негизги катышуучулардын жигердүүлүгүнүн төмөндөшүнө байланыштуу бүтүмдөр көлөмүнүн азаюусу байкалган. Бирок Улуттук банкта жайгаштырылган “овернайт” депозиттеринин көлөмү 117,9 млрд сомду түзгөн (+2,1 эсе).

Ошентип, сом түрүндө ишке ашырылган операциялардын жалпы көлөмү (банктар аралык рыногундагы операциялар, ошондой эле “овернайт” кредиттери жана депозиттери боюнча операциялар жана Улуттук банктын кредиттик аукциондору) кароого алынып жаткан мезгил ичинде 121,3 млрд сомду түзгөн.

Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатына ылайык, Улуттук банк тарабынан кредиттик аукциондор өткөрүлгөн эмес, ал эми “овернайт” шарттарында кредиттер 809,0 млн сом суммасында берилген (-85,6 пайыз).

Депозит рыногу

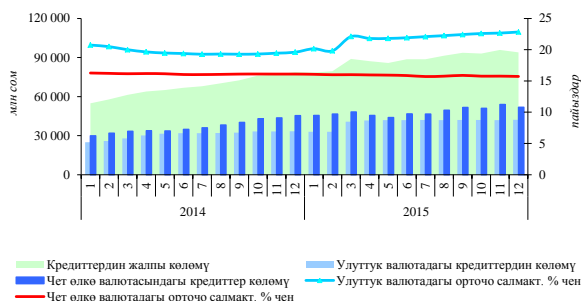
Депозиттер рыногу жогорулоо динамикасы менен мүнөздөлгөн. Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү жыл башынан бери 24,6 пайызга көбөйүү менен 2015-жылдын IV чейрегинин акырына карата 102,9 млрд сомду түзгөн. Алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске алуусуз, депозиттик база жыл башынан тартып 6,3 пайызга өскөн. Чет өлкө валютасында депозиттер сомдук эквивалентте 67,5 млрд чейин 45,1 пайызга көбөйгөн. Улуттук валютада депозиттер 1,8 пайызга 35,4 млрд сомго чейин төмөндөгөн.

2015-жылдын IV чейрегинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 0,04 п.п. төмөндөө менен 2,78 пайызды түзгөн; чет өлкө валютасында аманаттар 0,97 пайызды (-0,11 п.п.) түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютада мөөнөттүү депозиттер боюнча

орточо салмактанып алынган чен 13,91 пайызды (+1,41 п.п.), ал эми чет өлкө валютасында – 5,33 пайызды (-0,86 п.п.) түзгөн.

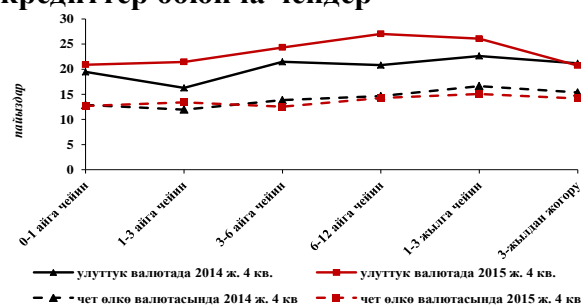
Кредит рыногу

3.2.7-график. Коммерциялык банктардын мезгилдин акырына карата кредиттик карызынын динамикасы

2015-жылдын IV чейрегинде улуттук сыяктуу эле, чет өлкө валюталарында берилген кредиттердин эсебинен кредит портфели өсүшүн уланткан. Кредиттик ресурстардын бирден бир булагынан болуп “Айыл чарбаны каржылоо – 3” долбоору саналган. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде ушул долбоордун алкагында берилген кредиттердин көлөмү 544,5 млн сомду түзгөн.

3.2.8-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча чендер

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү жыл башынан тартып 19,3 пайызга жогорулоо менен 94,0 млрд сомду түзгөн. Алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске алуусуз, банктардын кредит портфелинин өсүшү 4,6 пайызды түзгөн. Анын ичинен улуттук валютада кредиттер 26,5 пайызга көбөйүү менен 42,2 млрд сомду, ал эми чет өлкө валютасында сомдук эквивалентте 51,7 млрд түзгөн (+14,0 пайыз).

4,5 п.п. төмөндөө менен 48,7 пайызды түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата курстун өзгөрүүсүн эске алганда, кредит портфелин долларлаштыруу жыл башынан тартып

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 3,04 п.п. жогорулап, 24,42 пайызды түзгөн, ал эми чет өлкө валютасында 1,19 п.п., 13,96 пайызга чейин төмөндөгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата мөөнөтү өткөрүлүп жиберилген кредиттердин үлүшү 1,9 пайызды (жыл башынан бери -0,2 п.п.), пролонгацияланган кредиттердин үлүшү – 4,8 пайызды (+1,8 п.п.) түзгөн.

3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы

3.3.1-график. Акча базасынын өзгөрүүсүнө Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын салымы

Акча базасы

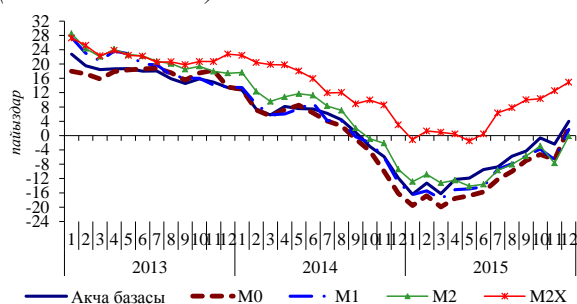
Адаттагыдай эле, жылдын акырында бюджеттин чыгашасынын өсүшү белгиленген, анын натыйжасында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары акча сунушун көбөйтүүдө. 2015-жылдын отчеттук чейреги үчүн акча базасы 0,7 пайызга же 0,5 млрд сомго көбөйүп, 67,1 млрд сомду түзгөн. Жылдык мааниде акча базасы 4,0 пайызга өскөн. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн

операцияларынын акча базасынын өсүшүнө тийгизген таасири бюджеттик уюмдардын кызматкерлеринин эмгек акысын жана социалдык төлөмдөрдү төлөөгө карата бюджеттик чыгашалардын көбөйүүсү менен шартталган. Мында, Өкмөттүн операциялары акча базасын IV чейректе 10,8 млрд сомго көбөйткөн, ал эми Улуттук банктын операцияларынын эсебинен ал 10,3 млрд сомго кыскарган, анын ичинен 9,1 млрд сом болсо валюта рыногундагы операциялар менен арылтылган.

Акча топтомдору

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы

(жылдык мааниде)

2015-жылдын IV чейрегинде акча топтомунун өзгөрүүсүнүн номиналдык арымы банк тутумунда депозиттердин өсүшүнөн улам, жогорулоо тенденциясына ээ болгон. Улуттук аныктоодо тар мааниде колдонулуучу акча (M1) жана кеңири мааниде колдонулуучу акча (M2) өткөн чейрекке салыштырмалуу отчеттук чейрек ичинде тиешелүүлүгүнө жараша 0,7 жана 1,4 пайызга көбөйгөн, ал эми банктан тышкаркы акчалар (M0) 1,3 пайызга

кыскарган (жылдык мааниде (2015-жылдын дек./ 2014-жылдын дек.) аталган акча топтомдорунун тиешелүүлүгүнө жараша 4,4, 4,9 жана 0,5 пайызга төмөндөшү байкалган).

Чет өлкө валютасында депозиттерди камтыган кеңири мааниде колдонулуучу M2X акча массасы отчеттук чейрек ичинде 5,5 пайызга өскөн (жылдык мааниде өсүш 14,9 пайызды түзгөн). Анын өсүшүнө депозиттер көлөмүнүн көбөйүшү негизги салым кошкон¹, алар IV чейректе 10,0 пайызга өскөн (жылдык мааниде өсүш 23,9 пайызды түзгөн).

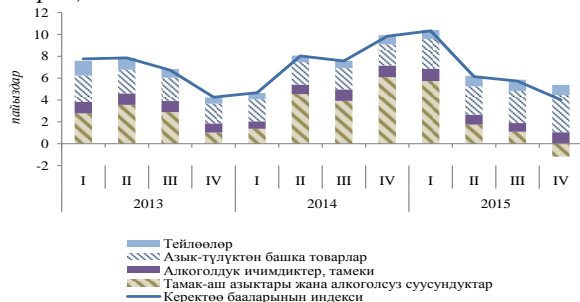
Мында, M2X курамындагы чет өлкө валютасындагы депозиттер 11,5 пайызга (жылдык мааниде өсүш 44,4 пайызды түзгөн), улуттук валютада депозиттер 6,8 пайызга өскөн (жылдык мааниде 4,4 пайызга төмөндөө белгиленүүдө).

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда.

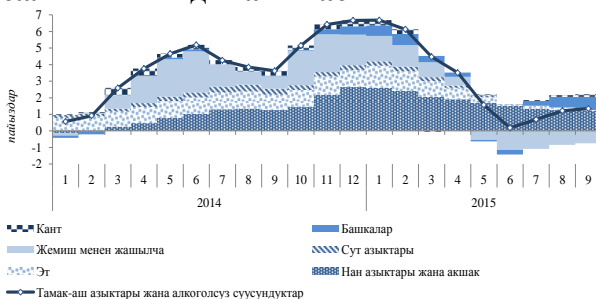
4-глава. Инфляция динамикасы

4.1. Керектөө баа индекси

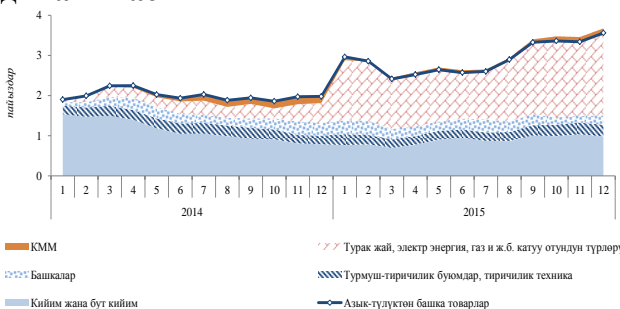
4.1.1-график. Керектөө баа индексиндеги түзүмүнүн динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

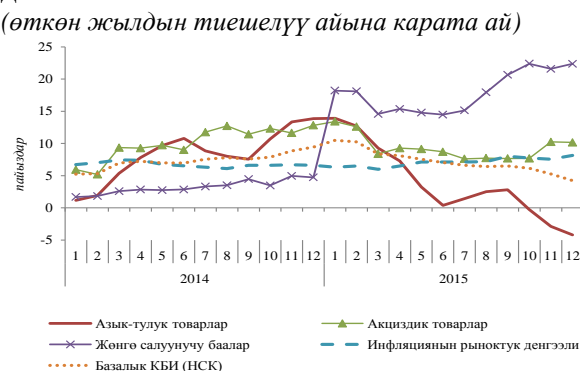
4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

4.1.3-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

4.1.4-график. Товарлардын топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2015-жылдын IV чейрегинде инфляциялык басымдын начарлоо тенденциясы байкалган. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча, 2015-жылдын IV чейрегинде керектөө баа индексинин (КБИ) өсүшү өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата 4,0 пайызды түзгөн; 2014-жылдын ушул эле көрсөткүчү 9,8 пайыз деңгээлде болгон. 2015-жылдын декабрь айында жылдык инфляция 3,4 пайызды түзгөн (2015-жылдын декабрь айы/2014-жылдын декабрь айы).

2015-жылдын IV чейрегинде инфляция деңгээлинин төмөндөөсү тамак-аш товарларына баалардын төмөндөө динамикасы менен шартталган. Азык-түлүк бааларынын түптөлүшү айыл чарбада ички өндүрүштүн өсүшүнүн, Казакстанда буудайга болгон экспорттук баалардын салыштырмалуу төмөн деңгээлде белгиленишинин жана дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда алгылыктуу жагдайдын орун алышынын алкагында жүргөн. 2015-жылдын IV чейрегинде тамак-аш товарларына жана алкогольсүз ичимдиктерге баа индекси 2014-жылдын тиешелүү чейрегине (2014-жылдын IV чейрегинде баалардын 12,6 пайызга өсүшү катталган) салыштырмалуу 2,5 пайызга төмөндөгөн. Азык-түлүк инфляциясынын төмөндөөсүнө олуттуу салымды, эң башкысы, айыл чарбада мол түшүмдүүлүктөн улам, жашылча-жемиш продукциясына баалардын 24,5 пайызга арзандашы кошкон. Ошондой эле эт (-4,2 пайыз) жана сүт (-5,5 пайыз) азыктарына баа индексинин төмөндөшү байкалган. Нан азыктарына жана акшактарга бааларынын өсүш арымы кыйла төмөндөп, 2,2 пайызды түзгөн. Сомдун АКШ долларына карата нарксызданышы импорттолуучу товарларга болгон бааларга жогорулатуучу басым таасир эткен. Кант өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу 6,5 пайызга кымбаттаган.

Негизги товардык категориялардын ичинен салыштырмалуу баалардын жогорку өсүшүн 11,8 пайызга кымбаттаган азык-түлүктөн башка товарлар жана 11,6 пайызга кымбаттаган алкогольдук ичимдиктер, тамеки көрсөткөн. Азык-түлүктөн башка инфляцияга олуттуу таасирди “турак жай кызмат көрсөтүүлөрү, суу, электр энергиясы, газ жана башка отундун түрлөрү” тобуна баа индексинин, эң башкысы, электр жана жылуулук энергиясына тарифтердин жогорулашынан улам 21,1 пайызга өсүшү тийгизген. АКШ долларынын курсунун жогорулашы кийим-кече жана бут кийимдин 9,0 пайызга кымбатташына таасир тийгизген. Күйүүчү-майлоочу материалдарга баалардын 15,9 пайызга төмөндөшү инфляцияга ооздуктоочу таасир тийгизген.

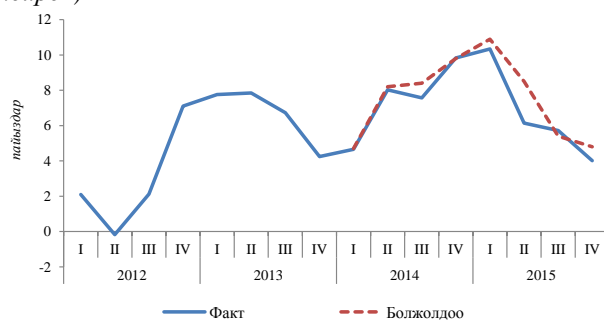
2015-жылдын IV чейрегинде акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын жылдык өсүшү 6,6 пайызды (2014-жылдын ушул эле мезгил ичинде – 6,1 пайызды) түзгөн. Бул топто баалардын өсүшү, эң башкысы, тойканалар жана мейманканалар (+16,2 пайыз), билим берүү (+8,6 пайыз) жана эс алуу (+8,7 пайыз) кызматтарына баалардын жогорулашы менен шартталган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтарына ылайык, базалык инфляция 2014-жылдын IV чейрегинде салыштырмалуу 2015-жылдын IV чейрегинде 5,2 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоолорду фактылар менен салыштыруу

4.2.1-график. Керектөө баа индексинин айкын жана болжолдуу маанилери

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Инфляциянын айкын мааниси болжолдонгон мааниден төмөн түптөлгөн. керектөө баа индексинин өсүшү өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу 2015-жылдын IV чейрегинде болжолдонгон мааниден 0,8 пайыздык пунктка төмөн болуу менен 4,0 пайызды түзгөн. Баа динамикасынын болжолдонгондон да кыйла олуттуу деле эмес көрсөткүчтөр азык-түлүк сыяктуу эле, азык-түлүктөн башка товарлар тобунда байкалган, бул айыл чарбада күтүлгөндөн да кыйла жогорку өндүрүш, алгылыктуу

тышкы конъюнктура, күтүлгөндөн да азыраак импорттолуучу товарларга баалардын өсүшү менен шартталган.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

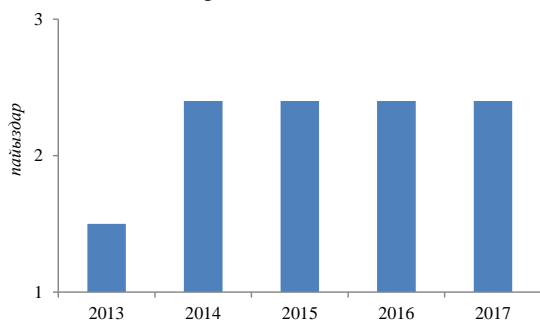
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

АКШ

5.1.1.1-график. АКШнын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг»

Орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде, болжолдоолор боюнча АКШ экономикасы орточо арымдар менен өсүүнү улантат. 2016-2017-жылдарда АКШ ИДӨсүнүн өсүшү 2,4 пайызга жакын деңгээлде күтүлөт, бул өткөн жылдардын көрсөткүчтөрүнө шайкеш келет. Жигердүүлүктүн өсүшүнө, баарыдан мурда эмгек рыногунда орун алган алгылыктуу жагдайдын жана энергия продукцияларына болгон төмөн баалардын, керектөө үчүн бошотулган каражаттардын алкагында керектөө чыгашаларынын ишенимдүү динамикасы өбөлгө түзөт. Дагы деле

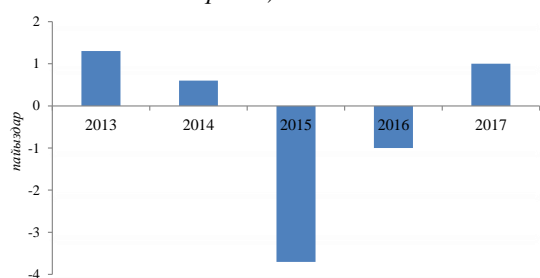
каржылоонун төмөн наркы экономикалык жигердүүлүккө да оң таасир тийгизет. АКШда пайыздык чендердин жогорулашы бир калыпта болору күтүлөт. Экономиканын өсүшүнө ооздуктоочу таасир экспортко жана өнөр жай өндүрүшүнө америка валютасынын бекем позициясы терс таасир тийгизет.

Отун-энергетикалык товарларга баалардын терс өсүшүнүн өлчөмүнүн азайышына жараша, АКШда орун алган инфляция жылдык мааниде алганда 2015-жылы нөлгө жакын деңгээлден 2016-жылы 1,6 пайызга чейин жана кийинки жылдары эки пайыздан өйдө жогорулайт.

Россия

5.1.1.2-график. Россиянын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

Россия экономикасынын 2016-жылы өнүгүүсү боюнча болжолдоолор начарлоо тарабына кайра кароого алынган, бул негизинен, көмүрсуутектерге төмөн баалардын сакталышынан жана геосаясий факторлордун таасиринен улам болгон. 2016-жылы Россия Федерациясынын экономикасынын буга чейин болжолдонгон 0,3 пайызга төмөндөшүнүн ордуна 1,0 пайызга жакын деңгээлде күтүлөт. 2017-жылы 1,2 пайыз деңгээлде өсүш

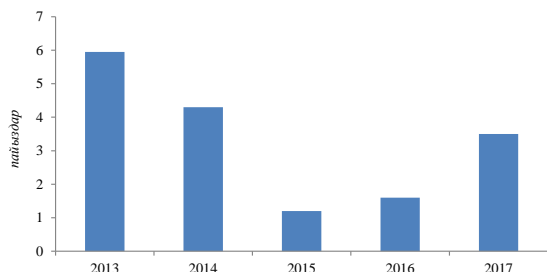
күтүлөт. Мунай жана газ экспортунан түшкөн кирешелердин кыскарышынан улам, консервативдик бюджет-салык саясатынын кесепеттери жана катуулатылган акча-кредит саясаты калктын экономикалык жана инвестициялык жигердүүлүгүнө терс таасир тийгизиши, ошондой эле орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде инфляциялык процесстердин тездешин шартташы мүмкүн. Экинчи жагынан, ички суроо-талаптын кыскарышы инфляцияга ооздуктоочу таасир тийгизет. Ошентип, 2017-жылы инфляция 2015-жыл үчүн орточо 15,6 пайыздан 6,7 пайызга чейин төмөндөшү мүмкүн.

Энергия продукцияларына баа динамикасы 2016-2017-жылдары экономикалык өсүштүн, инфляциянын жана орус рублинин наркын калыбына келүү арымдарын аныктайт.

Казакстан

5.1.1.3-график. Казакстандын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

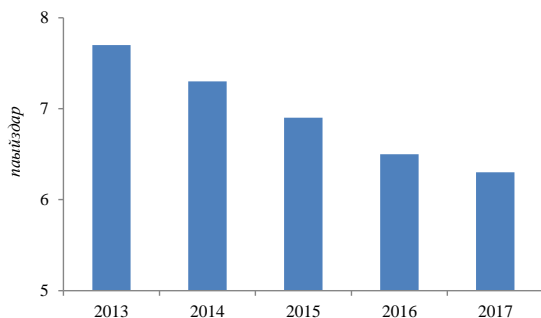
(Кытай, Россия, Бразилия, Түркия) казакстан продукциясына алардын суроо-талабынын чектелишине алып келген өзгөчө көйгөйлөрдүн таасири астында кескин басаңдашы. Блумберг маалымат агенттиги тарабынан сурамжыланган эксперттердин болжолдоолоруна ылайык, Казакстан ИДӨсүнүн өсүшү 2016-жылы 1,6 пайыз, 2017-жылы – 3-4 пайыз деңгээлде күтүлөт.

Эксперттик баа берүүлөргө ылайык, инфляция деңгээли 2016-жылы 12-13 пайыз жана 2017-жылы 5 пайыз деңгээлде күтүлөт. Эксперттер инфляциялык тобокелдиктердин ичинен эркин валюталык режимге жана экономикадагы кыйла эркин баа түзүүгө өтүү менен бирге эле керектөөдө импорттун олуттуу үлүшүн белгилешкен. 2016-жылы жогорулатылган инфляцияга баа берүүлөрдүн сакталышы баалардын кандайдыр бир убакыт аралыгында нарксызданган теңгенин аркасынан корректировкаланышына байланыштуу болгон, бирок 2016-жылдын 4-чейрегинде инфляция 8-9 пайызга чейин түшүүсү мүмкүн жана мындай тенденция теңгенин андан аркы кескин начарлоо күтүүлөрүнүн жоктугуна, керектөө суроо-талабынан орточо өсүшүнө жана акча сунушунун/кредиттөөнүн төмөн арымдарына байланыштуу, 2017-жылы да уланат. Казакстан Улуттук банкы 2016-жылы инфляциянын 8 пайыз деңгээлде өсүшүн күтөт.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

боюнча чаралары инвестициялардын жана өнөр жай өндүрүшүнүн өсүш арымдарынын андан аркы басаңдашын шарттайт. Мында, акыркы керектөөнүн алгылыктуу динамикасы

2016-жылы Казакстан экономикасынын өнүгүү келечеги сакталып турган алгылыксыз тышкы жагдайдан улам чектелген. Биринчиден, бул төмөн түшүп кеткен конъюнктура жана Казакстан үчүн негизги болгон мунай рыногун кошо алганда, товардык рынокторунун төмөн баалары. Экинчиден, өнүккөн сыяктуу эле, өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн фонддук рынокторунун түшүүсү. Үчүнчүдөн, дүйнөлүк экономиканын өсүш арымынын, анын ичинде өнүгүп келе жаткан ири өлкөлөрдө

Кытайда экономикалык өсүштүн акырындык менен басаңдашы уланат. Өсүш арымдарынын бир аз төмөндөөсү өкмөт үчүн өлкөдө жүргүзүлүп жаткан экономикадагы ички керектөөнүн жана кызмат көрсөтүүлөр секторунун кыйла жогорку ролуна негизделген өсүштүн кыйла туруктуу моделине өтүүгө багытталган реформалардын алкагында алгылыктуу болуп саналат. Өкмөттүн ашыкча өндүрүш кубаттуулугунун кыскартуу, регионалдык бийлик органдарынын карыздарын ооздуктоо жана көмүскө банк сектору менен байланышкан тобокелдиктерди төмөндөтүү

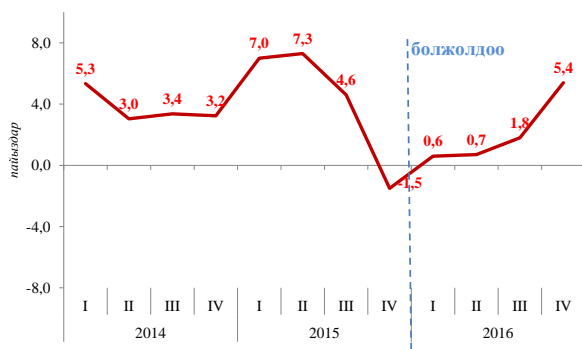
жана өлкө бийлигинин жигердүүлүктү демилгелөө боюнча мүмкүнчүлүктөрү экономикалык өсүштү кийинки жылдары андан аркы басаңдашы менен 2016-жылы 6,5 пайыз деңгээлде камсыздалат.

Болжолдоолор боюнча инфляция динамикасы жогорулайт. Анын орточо жылдык мааниси 2015-жылдын 1,4 пайыздан 2017-жылы 2,0 пайызга чейин өсөт.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

5.2.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Өнүгүүнүн базалык сценарийи 2016-жылы дүйнөлүк көмүрсуутек жана азык-түлүк рыногунда учурдагы тенденциялардын уланышын божомолдойт. Мунайга болгон баалар 2016-жылы орточо баррелине 30 АКШ долларды түзөт, азык-түлүк рыноктору (ФАО индекси) олуттуу өзгөрүүсүз өз жылышын өзгөрүлмөлүү трендинде уланып, индекстин мааниси 2015-жылдын 164,1 көрсөткүчүнүн ордуна жыл боюнча орточо 158,6 пунктка жакынды түзөт.

Мунайга баа динамикасы экономикалык өсүш арымын жана Россияда

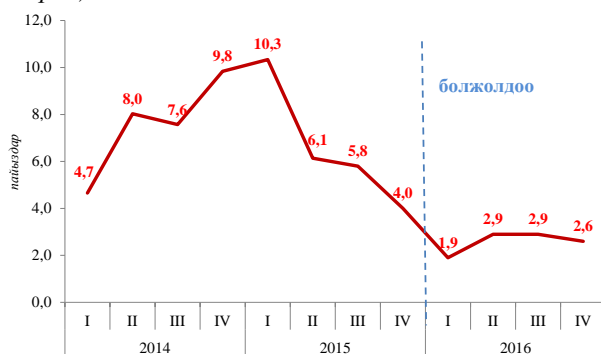
жана Казакстанда керектөө бааларынын динамикасын шарттайт. Дүйнөлүк товар рыногунда орун алган ушул параметрлерде, Россияда ИДӨнүн 1 пайызга төмөндөөсү болжолдонуп, инфляция 8,6 пайызды түзөт. Казакстанда экономикалык өсүштүн 1,8 пайызга жана инфляция 12,1 пайыз деңгээлде болжолдонот.

Кыргызстан экономикасынын реалдуу секторунун өнүгүүсү 2016-жылы экономикалык өсүштүн алгылыктуу, бирок кыйла орточо динамикасын көрсөткөн. Жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨнүн реалдуу өсүшү 2,4 пайызга жакын деңгээлде түптөлөт, “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш 2,7 пайызды түзөт. “Кумтөр” алтын кен иштетүү боюнча ишканасында өндүрүш көлөмүнүн өсүшү 2015-жылдын иштеп чыгуу көрсөткүчтөрүнөн ашпайт, өндүрүш көлөмү жылына 480-530 миң унцияны түзөт, мында, 2015-жылдан айырмаланып, өндүрүш 2016-жылдын 4-чейрегинде иштеп чыгуунун максималдуу үлүшү менен (40%га жакыны) жыл ичинде бирдей эмес болот. Секторлор боюнча айыл чарба тармагынын жана соода менен курулуш секторлорунун орточо өсүшү күтүлөт. 2017-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 4,3 пайыз деңгээлде белгиленет.

Бүтүндөй жыл ичинде ИДӨнүн терс ажырымы күтүлөт, бул керектөө баа динамикасынын көрсөткүчүнө дефляциялык басым көрсөтөт. 2016-жылдын I чейрегинде ИДӨнүн өсүшү жылдык мааниде алганда 0,6 пайызды түзөт, мында орточо инфляциянын көрсөткүчү 1,9 пайыз чегинде катталат.

2016-жылы акча которуулардын доллардык туюнтууда агылып кирүүсү терс зоналарда сакталып, бирок түшүү арымдары төмөндөйт. Бүтүндөй алганда жыл боюнча чет өлкөдө иштеп жаткандардын акча которууларынын агылып кирүүсү дээрлик 10 пайызга төмөндөйт, мында, негизги төмөндөө өтүп жаткан жылдын биринчи жарым жылдыгына туура келет: I жана II чейрек ичинде орточо тиешелүүлүгүнө жараша -13,5 жана -22,1 пайыз. Кыска мөөнөттүк келечекте акча которуулардын агылып кирүү көлөмүнүн азайышы калктын ички суроо-талабынын жана сатып алуу мүмкүнчүлүктөрүн кыскартуу факторлорунун бири болот.

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо
(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

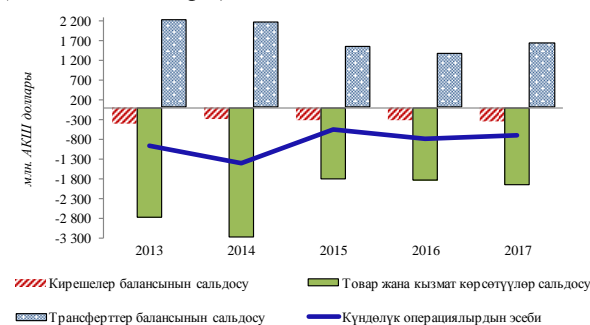

күтүлүүдө. Алдын ала баа берүүлөр боюнча керектөө баа индексинин өсүшү жыл боюнча (мезгил мезгилине) орточо 3 пайыздан ашпайт, мында I жана II чейректерде өсүш тиешелүүлүгүнө жараша 1,9 жана 2,9 пайызды түзүшү мүмкүн.

Орто мөөнөткө каралган келечекте инфляцияны болжолдоо Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн “Кыргыз Республикасынын 2014-2017-жылдарга каралган электр жана жылуулук энергиясына орто мөөнөттүү тарифтик саясат жөнүндө” токтому менен бекитилген Өкмөттүн тарифтик саясатын эске алат. Электр энергиясы боюнча калк үчүн саатына 700 кВт чейин керектелгенде – жогорулоо 2016-жылы 21,0 пайызды жана 2017-жылы 29,8 пайызды түзөт. Жылуулук энергиясына жана ысык сууга тарифтер 2016 жана 2017-жылдын 1-апрелинен тартып тиешелүүлүгүнө жараша 20,4 жана 18,2 пайызга жогорулайт.

Региондо орун алган экономикалык жагдай жана өлкөнүн экономикасынын өсүш көрсөткүчтөрү 2016-жылы төлөм теңдеминин абалын аныктаган факторлордон болот. Күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгынын күтүлүп жаткан көбөйүшү ИДӨгө карата 13,1 пайызды (795,7 млн АКШ долларын) түзөт. Мындай тенденция күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн кыскарышы жана соода теңдеминин тартыштыгынын начарлашы менен шартталат.

5.2.3-график. Күндөлүк операциялар эсебинин болжолу
(млн АКШ доллары)

Болжолдоого алынып жаткан мезгил ичинде экспорт көлөмүнүн тышкы суроо-талаптын төмөндөөсүнө байланыштуу 12,3 пайызга кыскарышы күтүлөт. 2015-жылы “Кумтөр” ишканасында алтын казып алуу көлөмүнүн күтүлүп жаткан төмөндөшү жана ага болгон дүйнөлүк баалардын төмөндөшү да өлкөнүн экспортуна терс таасир тийгизет. Алтынды эске албаганда экспорттун төмөндөшү 12,6 пайыз деңгээлде күтүлөт.

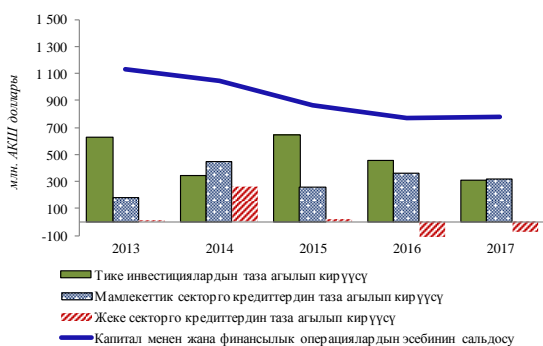
Мунай заттарына дүйнөлүк баалардын төмөндөөсү, ошондой эле 2016-жылы күтүлүп жаткан чогуу алгандагы төмөн суроо-талап импорттун динамикасына негизги таасирди тийгизет. Мындан тышкары, Евразия экономикалык бирлигине киргенден кийин тарифтик чендердин деңгээлинин жогорулашынан улам, импорттун кымбатташы үчүнчү өлкөлөрдөн импорттук берүүлөрдүн кыскарышынын негизги факторунан болот. Жыйынтыгында, импорттун болжолдонуп жаткан төмөндөшү 6,5 пайызды түзөт.

Болжолдоого алынып жаткан мезгил ичинде “күндөлүк трансферттер” статьясы боюнча таза агылып кирүү өткөн жылдын деңгээлинен 12,1 пайызга төмөн күтүлөт. Россия Федерациясынын экономикасынын өнүгүшүнүн улантаылып

жаткан терс тенденциясына карабастан, эмгек мигранттардын Евразия экономикалык бирлигине кирген өлкөлөрдө болуу шарттарынын жакшырышы орус рублидеги акча которуулардын агылып кирүүсүнүн көбөйүшүнө өбөлгө түзөт. Бирок, орус рублинин курсунун андан аркы динамикасы тескери таасир тийгизиши мүмкүн жана АКШ долларында туюнтулган акча которуулардын төмөндөөсүнө алып келет.

Экономикалык жигердүүлүктүн басаңдашы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүү эсебинен күндөлүк эсеп тартыштыгын каржылоого да таасир этет, ал боюнча 11,1 пайыз деңгээлде төмөндөшү күтүлүүдө.

5.2.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсебинин болжолу
(млн АКШ доллары)

Кредиттерди келип түшүүсүнүн күтүлүп жаткан төмөндөшүнүн жана жеке сектор тарабынан буга чейин тартылган каражаттарды тейлөөнүн жогорку көлөмдөрүнүн сакталышынын эсебинен тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсүнүн төмөндөшү, ошондой эле тышкы кредиттердин таза агылып кирүүсүнүн кыскарышы күтүлүүдө. Кыргыз Республикасынын Евразия экономикалык бирлигине кирүүсүнүн алкагында сунушталуучу Россия Федерациясынын жана Казакстан Республикасынын гранттык

каражаттарынын агылып кирүүсүнүн эсебинен капитал менен операциялар эсебинин көбөйүшү болжолдонууда.

Ошентип, 2016-жыл жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 27,7 млн АКШ доллар өлчөмүндө терс күтүлөт, мында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун камдык активдеринин ордун жабуу көрсөткүчү импорттун 4,6 ай деңгээлинде болжолдонууда.

2017-жылы региондогу экономикалык жагдайдын жакшыруусу жана соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн улуттук валюталарынын АКШ долларына карата курстарынын күтүлүп жаткан турукташуусу Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун көрсөткүчтөрүнүн жакшырышына өбөлгө түзөт.

Күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 11,4 пайызга чейин күндөлүк трансферттердин өсүшүнүн алгылыктуу арымдарынын калыбына келишине байланыштуу жакшыруусу болжолдонууда. Экспорттук берүүлөрдүн (2,9 пайызга) өсүшүнө салыштырганда импорттун көбүрөөк (4,6 пайызга) өсүшү соода теңдеминин көбөйүшүнө алып келет. Тышкы соодада алгылыктуу жылыштарга Кыргыз Республикасынын Евразия экономика бирлигинин алкагында бизнести жүргүзүү шарттарына көнүктүрүү да өбөлгө түзөт.

Россия жана Казакстан экономикаларынын өсүш арымдарынын калыбына келиши, ошондой эле ушул өлкөлөрдүн валюталарынын алмашуу курстарынын күтүлүп жаткан турукташуусу жеке трансферттердин келип түшүү көлөмдөрүнө алгылыктуу таасир тийгизет, алар 19,6 пайызга өсөт.

Финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн төмөндөшү күтүлүүдө. Мурдагыдай эле, финансылык эсеп боюнча келип түшүүлөрдүн негизги суммасын тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсү, ошондой эле мамлекеттик секторго кредиттердин келип түшүүсү камсыз кылат.

2017-жыл жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 88,9 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлөт. Камдык активдер товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,5 айынын ордун жабат.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин 2015-2017-жылдарга каралган болжолдоолорунда төмөнкү тобокелдиктер сакталып турат:

- “Кумтөр” алтын кенин иштеп чыгууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунайга дүйнөлүк баанын өзгөрмөлүүлүгү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө экономикалык абалдын начарлашы;
- мамлекеттик секторго чет өлкө кредиттеринин пландаштырылган көлөмүн толук пайдаланылбашы;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдө алмашуу курсунун өзгөрмөлүүлүгү.